

Luka Zevnik

Mladen Dolar: Kralju odsekati glavo: Foucaultova dediščina.
Ljubljana: Založba Krtina, 2010.
141 strani (ISBN 978-961-260-027-3), 17 evrov

Z Dolarjevimi sekanjem kraljeve glave smo končno tudi v Sloveniji dobili (prvo) monografijo, posvečeno vplivnemu francoskemu filozofu Michelu Foucaultu, ki so se na svetovni sceni začele množiti kot gobe po monsunu že za časa njegovega življenja. V prvem delu knjige s povednim naslovom »Zemljevid dela« Dolar ponudi pregled Foucaultovega opusa, pri čemer se – kot opozarja sam – osredotoči pretežno na njegove »klasične velike knjige« (str. 13). Drugi del knjige je razdeljen na tri poglavja, ki odsevajo »veliki silogizem« vednost–oblast–subjekt, s katerim Dolar povzame bistvo Foucaultovega opusa že kot urednik zbirke Foucaultovih kratkih besedil iz leta 1991. V Kralju odsekati glavo Dolar vsako dimenzijo še dodatno razširi in jo začini z značilnim vsebinskim poudarkom. V poglavju o vednosti poglobljuje izhaja iz prepričljive interpretacije Arheologije vednosti, ki jo mestoma dopolni z nekaterimi Foucaultovimi krajšimi besedili ter vse skupaj postavi v širši kontekst semiologije, lingvistike in (post)strukturalizma. V poglavju o oblasti upravičeno veliko prostora nameni Foucaultovima konceptoma biopolitike in »vladosti« (fr. *gouvernementalité*), ki v Sloveniji še zdaleč ne dosejata stopnje zanimanja, ki bi bila primerljiva s tisto na svetovni foucaultovski sceni. Tukaj gre omeniti, da (že na podlagi naslova) bralec dobi vtis, da Dolar teoriji oblasti pripisuje velik (če ne največji) Foucaultov prispevek (oziroma »dediščino«), kar pa morda ni v popolnem sozvočju s Foucaultovimi lastnimi refleksijami njegovega dela, ki središčno vlogo namenjajo analizi zgodovinskega oblikovanja subjektov. Slednje je tudi predmet zadnjega poglavja v knjigi, ki pa – kar je za pregledno knjigo nekoliko nenavadno, če že ne tendenciozno – namesto Foucaultovega (spreminjajočega se in izmuzljivega) razumevanja subjekta skoraj izključno obdeluje razmerje med Foucaultom in psihoanalizo.

Ob upoštevanju dejstva, da avtor obljublja uvod v Foucaulta, je precejšnja pomanjkljivost knjige fokus osredinjenje zgolj na velike klasične Foucaultove knjige. Za pregled bi tako veljalo za spoznanje podrobneje očitati še obsežna predavanja na Collège de France. Projekt izdajanja in prevajanja teh predavanj v svetovne jezike namreč še vedno poteka in hrani vibrantno svetovno foucaultovsko sceno. Knjiga se premalo osredotoča tudi na bogato zalogo Foucaultovih krajših besedil, ki so spričo njegovih pogostih teoretskih prelomov izredno pomembna za razumevanje njegovega teoretskega razvoja in celotnega filozofskega opusa. V njih je namreč Foucault osvetljujeval in reflektiral temeljne poudarke svojih glavnih knjižnih del in cepljenj miselnih horizontov. Poleg tega se je v teh krajših prispevkih kritično oziral na že prehojeno teoretsko pot in svoj celoten opus postavljaval v nov kontekst. Krajša (predvsem poznejša) Foucaultova besedila torej ne prinašajo samo novih teoretskih izpeljav, ampak vzporedno z njimi bolj ali manj eksplicitno dajejo tudi jasne signale, kako z njimi na novo brati njegova zgodnejša dela. V zvezi s tem velja izpostaviti, da Dolar pozablja na koncept izkušnje, ki je za poznega Foucaulta bistven pri iskanju odgovora na vprašanje, kako osi vednosti, oblasti in subjekta misliti skupaj ter kakšna je njihova vloga pri vzpostavljanju subjekta. Z drugimi besedami, če Dolar precejšen del knjige nameni refleksiji razmerja med Foucaultom in psihoanalizo (in tudi drugimi miselnimi smermi), bi v pregledni knjigi pričakovali vsaj enakovredno osvetlitev razmerja tudi med poznim in zgodnjim Foucaultom (vključno s krajšimi besedili in predavanji na Collège de France), ki je precej bolj bistveno za razumevanje njegovega dela. Z vidika poznofoucaultovskega razumevanja izkušnje je tudi Dolarjev veliki silogizem vednost–oblast–subjekt nekoliko nenatančen. Natančneje (a hkrati verjetno manj privlačno) bi se glasil: resnica (pod to širšo sintagmo pozni Foucault zajeme koncepte diskurza, vednosti [*savoir*] in znanja [*connaissance*]), moči (oblast [*gouvernement*] je

za Foucaulta zgolj ena od ravni razmerij moči) in odnosa do sebe (prek katerega se posamezniki sami vzpostavijo kot subjekti). Za Foucaulta so namreč to glavni momenti, ki predstavljajo posamezne med seboj prepletene osi izkušnje, vzdolž katerih se posamezniki pretvorijo v subjekte. Nenazadnje pa ostati omejen zgolj na glavne knjižne izdaje ne pomeni samo velike izgube za razumevanje Foucaultovega filozofskega opusa v vsej njegovi kompleksnosti, ampak tudi nevarnost, da bi pozabili na nesporno progresivnost Foucaultove mejno-eksperimentalne politične, etične in filozofske drže, ki jo je sam najbolj neposredno opredelil prav v krajših in bolj neformalnih prispevkih in pogovorih. To je še toliko bolj pomembno, ker neposrečeno naperjene kritike Foucaulta pogosto izhajajo prav iz nerazumevanja specifikke njegovega pristopa, ki ga dela vse prej kot tipičnega filozofa v sodobnem smislu besede.

Ob upoštevanju dejstva, da Dolar ponuja uvod v Foucaulta, knjigi manjka za spoznanje več nazornosti in sistematičnosti, kar je vsaj do neke mere verjetno posledica dejstva, da omenjena intelektualna karta v precejšnjem delu temelji na kombinaciji Dolarjevih recikliranih (več kot 20 let starih) in nekaterih novejših študij Foucaulta. Poleg tega si Dolar privoščiči precejšnjo mero selektivnega kartografitiranja, podanega na razmeroma zainteresiran način. Treba je zaznati, da iz celotne knjige veje nesporna Dolarjeva filozofska širina in pronicljivost, ki je seveda brez roka trajanja, obenem pa je prisotna tudi avtorjeva inherentna nagnjenost k (teoretski) psihoanalizi. Vse to mu očitno »onemogoča«, da bi podal avtorsko ne pretirano obarvan pregled Foucaultove misli. Za manj izkušenega bralca, ki zaradi obljube o preglednosti knjigo v roke vzame z namenom prvega flirta s Foucaultom, bi bilo morda bolj primerno, če bi bila nekoliko manj interpretativno obložena.

Čeprav knjiga že na platnici zagotavlja, da gre za »strnjen in pregleden uvod v Foucaultovo delo skozi vsa njegova obdobja«, dejansko ponuja precej več in hkrati precej manj kot to. Ker v koncentriranem paketu želi združiti dokaj avtorsko obarvano študijo Foucaulta s preglednim uvodom, se avtor z obljubo »ponuditi vstop in napeljati na branje tekstov« (str. 10) znajde pred zahtevnim izzivom, ki je spričo obsega ter (namerne in zavestne) fragmentiranosti in odprtosti Foucaultove misli še toliko težji. Upoštevajoč še razmeroma majhen obseg knjige –141 strani, bi bilo Dolarju zato krivično očitati spodletelo srečanje s Foucaultom, lahko pa ugotovimo, da je knjiga veliko boljša, če jo beremo kot (selektivno) avtorsko študijo Foucaulta kot pa uvod in pregled njegovega dela.